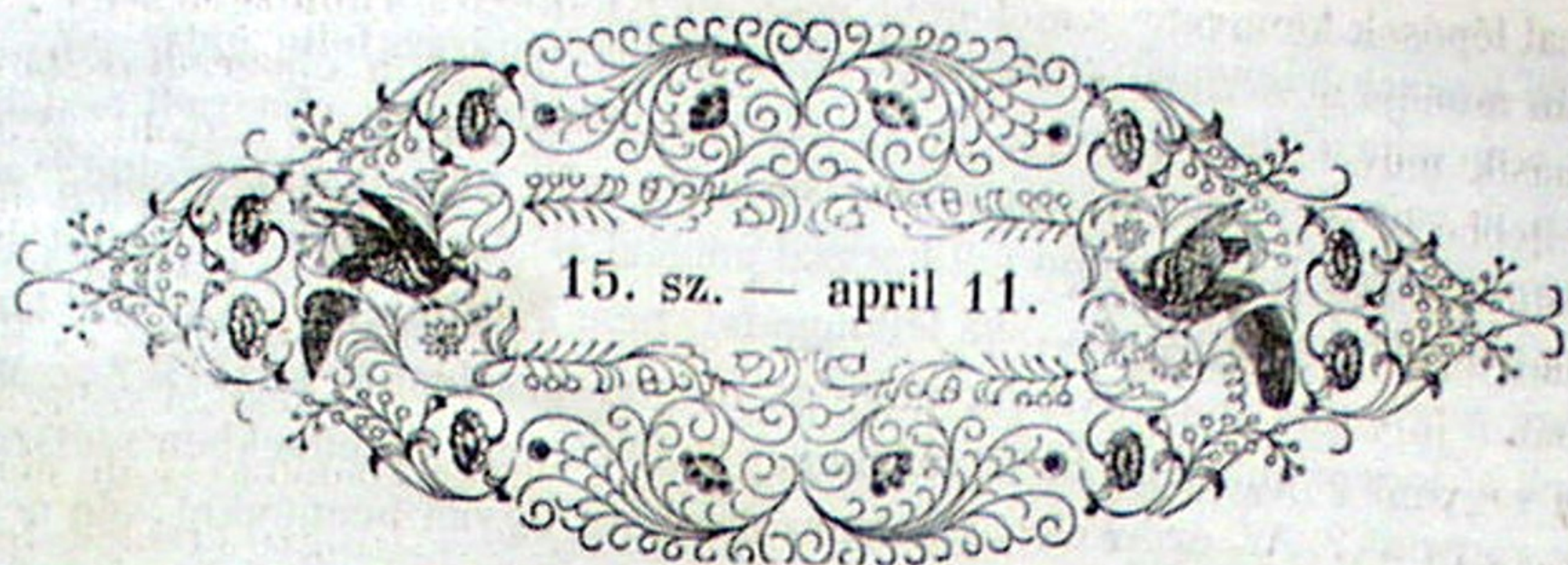

ISMÉT EGY HANG A' TÁRSADALMI ÖSSZEFORRÁSRÓL. *)

Örömmel olvasám a' tisztelt írónőnek igénytelen czikkemre tett jószándéku észrevételeit, mellyek biztos tanúi annak, hogy felszólalásomat figyelemre méltatá. 'S valóban a' tárgy sokkal is fontosb, semhogy egy kis tájékozást meg ne érdemelne. 'S e' gyöngéd figyelmét a' tisztelt hölgynek, mellyel a' tárgyat felkarolá, alig viszonzozhatnám udvariasban, mintha czikkemre vonatkozó észrevételeiről megmondom én is barátságos véleményemet.

Midőn érdeklét nézeteimet (Életk. 9. sz.) papírra tettem, igen jól tudtam a' viszonyt, melly a' politikai átalakulás 's társadalmi fejlődésünk között létezik. Tudtam, milly bajos feladat, „összeforrásról“ beszélni ott, hol a' politika mérhetlen mezejére bocsátkozni nem akarunk; de nem kívántam elcsépezt szalmát rázogatni 's a' politikai téren eléggé kifejtett oldalait érinteni a' tárgynak, 's azért óvatosan maradtam a' mezőn, mellyen e' lapok körében forogunk szabad, megelégedvén csupán azon összeforrásra vezető mód említésével, mire eddigelé kevesb figyelem fordítottam, mint ohajtottam, — melly röviden az aristocratiának a' polgári osztálylyal társadalmi uton elérhető összeforrásából áll. 'S midőn ezt leírtam: nem arról eszméltem, miről a' tisztelt író-nő, hogy t. i. mit k e l l e n e p o l i t i c a i, hanem, hogy mit l e h e t n e t á r s a d a l m i uton e' részben tennünk a' nélkül, hogy azon radical reformról lemondanánk, melly után mindeddig olly kevés sikerrel törekedünk? . . . 'S valjon ezen az utoni készülletünk a' jövőben érlelődő

*) Válaszul Karacs Teréznek.

radical lépések könnyebb 's melegebb részvételi felfogására foltozgatás-e? . . . Igazán mondja a' tisztelt irónő, hogy „egyik, műveltségben elmaradt osztályt a' másik műveltebbel való társalgási surlódás még nem teszi művelté;“ de műveltebbé igen is! 'S valjon mit használ például a' törvényben kimondott diplomatai állás nyelvünknek, ha lelkileg fel nem karoljuk az ügyet 's a' társadalmi téren utat nem nyitunk neki az idegen érzelműek közé is? . . Mit használ a' jogegyenlőség, ha társadalmilag 's lélekben, érzelmekben szétszakadva vagyunk? Az érdekek összelánczolandnak ugyan hennünket, de nem e g y e s i t e n e k: ezt csak társadalmi uton érlelt öszhangzó érzelem teheti. 'S így elválva marad a' nemzettömegtől azon osztály, melly a' jó- 's széprei törekvésben p é l d á v a l mehelne elő. F e d e r igen szépen kifejti, mikép a' példák inkább hatnak az érzékiségre, mint a' nevelés. Ezeknek felfogására alkalmasb is az alantibb osztály. 'S mi több: midőn a' nevelés a' lehetőséget állítja elénk: ezek cselekvés által a' dolgot életbe léptetik. Plato, Socrates 's több más jeles férfiak korából tudjuk, milly nagy befolyása van a' példának a' nemzet életére. De maradjunk saját multunk körül! Első Lajos alatt, kinek uralkodása erényes hivatalnokokat mutatott fel, a' szeplőtlenség gyöngye volt a' polgárok élete is, míg Kún László alatt a' bűn királyi zsámolya biborától a' viskók lakójáig hordozta diadalmát . . . Azonban midőn a' példák hatásáról szólok, mellyek a' társas életben születnek, koránsem akarom kizárni a' nemzet serkendező dicsőségének hatalmas emeltyűjét — a' nevelést. Igen ismerem ezen egyszerű módot a' népet művelté 's tán boldoggá is tenni; de azt nem látom át, hogy mivel ez még most birtokunkban nincsen: valjon miért vessük el addig is azon eszközt, melly hatalmunkban van? . . . Vagy hát soha se testvérüljünk-e együtt? . . . Azt mondja a' tiszt. írónő, hogy a' jó jó! bárki terjeszti azt köztünk!“ De felejté, hogy azt leginkább az terjeszthetik kinek leginkább birtokában van! tehát az aristocratia, a' nemesi osztály.

Állítja a' tisztelt hölgy, hogy azon meggyőződésre, miszerint a' nemzet érdekeit a' nép is sajátítja, szert tehet a' nép a' nélkül, hogy az aristocratia-val személyes érintkezésbe jőjön, iskolai józan oktatás által! Igen, de épen az a' bökkenő, hogy az iskolai józan oktatás a' népnevelés jótékony malasztjéért még az aristocratia rokonszenvére van a' népnek szüksége. — Vagy, hát ki az, ki a' privát életben a' nemzetiség egyszerű tanainak apostola legyen, ha nem az aristocratia? . . . Más volna, ha a' felsőbb aristocratiáról szólnánk, ki miattam is még most szívesen elkülönözheti akár hiuság, akár különczkedésből magát: de nem így áll a' dolog a' nemesi osztálylyal, melly sokkal szorosb viszonyban él a' polgárokkal 's néppel. Nagyrészt már élethelyzete összekötetésbe tévé őt velők. — Helyesen mondá ugyan a' tiszt. irónő, hogy egy nemzetnek maga erejére, nem egy osztályára illik támaszkodnia. De ne feledjük, hogy nálunk még a' nemzet is csak parányi osztály, melly szellemi tekintetben támaszkodhatik ugyan a' maga erejére; de hát a' nép, . . . a' nép? ha vezetője nincsen . . . a' nép, kinek műveltségi állása, fájdalom! még mindig olly sötétben tévedez . . . hová rohanand vezető nélkül? nyílik-e ut neki a' vi-

lágosba, ha a' nevelés jótékony malasztja nem segít rajta 's a' felsőbb osztály késik némileg társadalmilag is testvérülni vele? 's valjon hogy reformálja ő maga magát békes uton: politikailag — ha ehhez joga nincsen? társadalmilag — ha szükséges eszközei nincsenek 's még az amalgamisatio által sem ragasztunk reá valamit? . . . Helyes állítás, hogy sokkal szebb volna, ha a' nép 's polgári osztály emelkedhetnék fel társadalmi tekintetben az aristocratiához, a' nemzethez; de hogy tegye ezt, ha neki eszközöket nem nyújtunk? ha módot, alkalmat nem adunk erre? Még egyszer mondom tehát, hogy a' polgári osztályt, 's mennyire lehet, a' népet is, nekünk: a' nemzelnek, az aristocratiának kell kiemelnünk társadalmilag is sötétebb helyzetéből, mert önerejéből ezt véghezvinni nem képes. —

Igaz, Francziaországban állományformává lettek az eszmék, melyeken a' népiség elve alapul — a' jogarány helyreállított 's az aristocratiia mégis elkülönzi magát társadalmilag a' nélkül, hogy ez által a' nemzetiségnek ártana; de bezzeg nem is igen akarnak e' tekintetben csilapulni a' szenvedélyek, 's elég szomorú példái mutatkoznak a' társas meghasonlásnak. 'S aztán ne tegyük Magyarországot népvegyületével Francziaország mellé, 's kivált midőn ott már érdekegység összefűzte a' nemzetet 's itt még ezen összefűzéshez rokonszenvet kell koldulni az aristocratiától.

Az igen tisztelt író, úgy látszik, az aristocratiia nevezet alatt csupán a' felsőbb aristocratiát értette; különben nem tévedhelett annyira, hogy a' felsőbb aristocratiia 's nemesi osztály közti társalgást vonja szönyegre. A' nemesi osztálynak nagyrészt van módja magát művelni: e' részben nem igen szorul arra, hogy társadalmi összeköttetés által ragadjon reá valami a' felsőbb körökben; de öneki kötelessége igen is az alantibb osztályt magához ölelni 's születési hiuságát a' közért feláldozni. Szomorú dolog, ha annyira volnánk csak felvilágosodva, hogy illy kevés önmehtagadást sem tudnánk felélesztetni kebleinkben! ha az egyformaság elve csak szép szavakban virágozhatna fel ajkainkon, 's egy szentebb ihletés által a' kábák előítéletein tulemelkedni hatalmunkban nem volna! Egyébiránt, ha a' tiszt. író csekély czikkemet figyelemmel átolvasá, tudni fogja, mikép annak főczélja a' városainkban német elemet képviselő polgári osztályt illy uton hozzánk édesgetni, érdekeinkkel megismertetni stb.

Elismeri a' tiszt. író, hogy az aristocratiának a' tevékenység mezején nagy szerep jutott, 's kívánja is tőlök, hogy a' szépre 's jóra törekvésben vezérek legyenek: de elfelejti, hogy a' ki hatni akar, annak bizodalomra van szüksége, 's erre csak a' jellem tisztaságában meggyőződés vezethet, melyet nem az osztálygöc csepegtet a' polgárok keblébe, hanem igen is azon szívjószág, melly embert és embert egyformán kíván felölelni, boldogítani. Melly bizodalom nélkül vezérkedhetik valaki 's ronthat is; de nem épít soha.

Azt hiszem, mindenki jól tudja: miképen álljelenleg az osztályok közt a' dolog, 's a' mindennapi tapasztalás bizonyítja, milly kevés rokonszenvre talál a' magát elszigetelő casta a' nép lelkeben annyira, hogy ha ezt ellensége-

nek nem is, sokkal különbnek reája nézve nem igen tekinti. Lehet, hogy idővel az érdekegység ezt némileg lesimitandja, akkor talán, midőn már az aristocratiá vezérkedésére a' népnek kevés szüksége leend. Midőn aztán bajjal sikerülend a' népet meggyőzni arról, hogy boldogságát az eszközölte, ki- nek a' társas élet körében teltleges barátságát, részvétét soha nem tapasztalta. — (Vége következik.)

S z e l e s t e y L á s z l ó.

B O S Z Ú.

Zsigmond király zsarnok trónjának zsámolyához harmincz nemesnek feje gördült a' bakónak kifáradt bárdja alól; harmincz nemes, mint megannyi óriási tölgy, büszkén emelkedett a' kékes ég felé, míg a' tellerőnek biztos árnyékában békén nyilott a' szabadságnak illatáros viránya. A' bárd az égből egy éretlen ifju kezébe tévedett, tompa suhogásai alatt a' szabadság vérze el.

Az elnyomott nép fagyott ajakkal fojtá el szüdobbanásait, de a' harminczadik csapás felhasítá a' gyávaság kérgét, a' nép kezében már lobogott a' véres fátyol, alatta istenitéletként harsogtaták a' megrémült zsarnoknak:

„Zsigmond király, zsarnok király!”

— A' zsarnok vére fagy. —

„Ítéleted törvénytelen,

Az ország foglya vagy . . .”

Siklós vára fogadá el Zsigmondot. A' magyarok tágult érzeteikben rokon kebleken nyugvák ki véres álmaikat. Békén szunnyadának ők! álmaikból a' fogságából megszökött királynak trónjáról csillogó bárdfény riasztá fel őket.

Zsigmond, trónját újra elfoglalá; kárörömmel tekintte szét a' pártos arcokon, 's míg azok némán figyeltek a' mozduló királyi kézre: addig finom erekként vonulának át Zsimondnak kémei a' bámuló csoportokon úgy, mint a' sziklabérczeken.

Az elégületlen magyarok Budán Acsár házában tarták éjfélenként tanácskozásait, távol levén az árulásnak gondolatjától.

Egykor Zsigmond, a' törökre készülvén, a' főbb magyarokat egyenként hivatá magához, hízélgéssel akarván közelebb édesgetni elleneit. Domby Péter a' horvát széleken terjedelmes birtokkal, a' király szemeit ki nem kerülheté. Fiatal a' hős, gondolá Zsigmond, hatáskörbe csalom a' duzzadó erőt; ha győzend? a' csiklandó vér a' győzelem mámorába részegül, — ha elveszend? megszabadulok a' kémlelő tigristől, mellynek simogatásaiból éles körmének hegye aligha királyi vadat nem keres.

Egy napon utasításaival bizván meg Dombyt Zsigmond, névtelen jelenték, mire a' király Dombyt a' mellékterembe küldé. Kémeinek egyike állott a' koronás fő előtt, gyanús lelke nem lelé biztosnak, koronája gyémántjait a' magyarok hűségébe foglalni; 's midőn csillogtatni akará a' ragyogó köveket, gazkémek pizokgyurt hazudságai közé gyurta őket a' tanácstalan fiatal ész.